

במאמרו השני מתאר ראש מערכת „העולם הזה“ את כגישתו

נא להכיר: פידל!

הספר, ליד קברו הפתוח של אחד מידידיו הקרובים ביותר, שהיה גם רופאו האישי. עתוני הבאנה הביאו את הסיפור בעמוד הראשון. הסתבר כי קומאנאנטה (רב-סרן) ד"ר מנואל פהארדו היה מפקד של גדוד מיליציה בסיריה אסקאמבריי, האזור ההררי בו מתרכזת לאחרונה ההתנגדות המזוינת למשטר קאסטרו. אחד מתושבי המקום הרי דיע לו כי ראה קבוצת-מורדים מעבירה נשק, שהוצגה ממסוכ, אל נקודת-ריכוז של המורדים בהרים.

בראש יחידה קטנה יצא פהארדו — ותיק קרבות השיחור בסיריה מאסטרטה ואחד ה-ברבדוס החשובים ביותר — ללכוד את מברתי הנשק. הוא הצליח לגלותם, אך בקרב הקצר שפרץ, נהרג. הספידו קאסטרו: „אם היה רק קומאנאנטה, היה זה מפני שבצבאנו אין דרגה גבוהה יותר. איבדנו רופא, מורה לחייל. מי אשם במותו?“ השיב פידל עצמו: הפנסאגו, הוא משרד הבטחון של ארצות-הברית.

„הם רוצים לחסל את המהפכה“, המשיך קאסטרו, „הם רוצים שארצנו תשוב ותהיה ארץ של עושק וחושך. לשם כך הם מצנייחים נשק מעל לסיריה אסקאמבריי. נשק לבוגדים הרוצים להשיב על כנם את השור-דיים של אתמול, שמצצו את דם העם ואיי-גם מוכנים להיכנע לצדק של המהפכה. לב הבוגדים מלא היום שימחה — אך אני נשבע לכם: תהיה זו שימחה קצרה מאוד. כי לבנו מלא כאב על מות פהארדו, אך הוא גם מלא החלטה לנקום את דמו. כל העומדים בורכה של המהפכה — יחוסלו!“ מסביב לקבר נשמעו קריאות הסכמה. באוני היהודה הקריאה של אמש: „פהארדו! פהארדו!“

★ ★ ★

צל וגם אור

לי אוחב את פידל? במאמר הקודם דיברתי בהרחבה על אלה שאינם אוהבים את הצעיר המזוקן השולט בקובה. את כולם אפשר להבין: בעלי המטעים האדירים שאדמותיהם הוחרמו; המיליונרים, בעלי מיפעלי הסוכר והטבאק; הביזנסמן האמריקאי שתברותיו האדירות הולאמו ואשר הצי-לחת קסטרו מאיימת על מעמדו וכל אמרי-קה הלאטינית; האזרח הממוצע של ארצות-הברית, הרואה בניצחון המהפכה הפידליס-טית ניצחון קומוניסטי אימנני; הפוליטיקאים של המשטר הקודם בקובה, שברחו למחרת הניצחון של פידל ואנשיו; רוב רובה של הכמורה הקתולית, אשר פידל מאיים על שלטונה; בעלי עסקים בינוניים, וסתם קובאים שחיו מתעשיית התיירות, ה-מתקשים עתה במחייתם. אלה הם גורמים חזקים מאוד, בתוך קובה

אני יודע שרגילים לכתוב „סיגאר ריחני“ בכל מיקרה. אבל האמת היא שרק לסיגאר ריח של קובה יש ריח. ליתר הסיגרים יש רק עשן.

הוא הקשיב קשב רב לנואמו של מזכיר התאחדות הסטודנטים. לא כן הקהל. הפרא-זות של הסטודנט לא עניינו אותו, כנראה, אחרי קרוב לשעה תמימה של חוסר-מונחה, פרץ הקהל בקריאה אירויה: „פידל! פידל! פידל!“ פשוט לא רצה לשמוע יותר את הסטודנט. המוסכן לא יכול היה להמשיך. דבריו נבלעו בהמולה ואפילו שאון הרמקו-לים היה חסר-תועלת. ואז פצחה התיזמורת בנגינת ההוימנון הלאומי. כולם גיבצו דום, שרו את ההוימנון — והשתתקו. בשקט ש-הושב בצורה כה פאטריוטית, הצליח המז-כיר לשאת את דברו עד תום.

השעה כבר היתה מאוחרת למדי, במז-נחים שלנו. אך פידל אינו איש המוסכמות. כאשר ניגש סוף-סוף למיקרופונום, היתה השעה 11 בלילה. הוא דיבר עד שתיים בבוקר — נאום קצר יחסית. הוא נאם באתוס שקט, לא כנואם כי אם כאיש-שיחה נלהב ומלהיב. הוא דיבר במשפטים איטיים, כשהוא מדגיש כל סוף-פסוק, כך שכל מש-פט נשמע כשיא חדש.

הוא עמד ישר, כששתי זרועותיו שלובות מאחורי גבו. כף יד ימין היתה מונחת ב-תוך כף יד שמאל, כששתי האצבעות המראות מתוחות ויתר האצבעות מוכצות. מדי פעם היה מנופף יד אחת, כדי להדגיש נקודה מעויינת במיוחד. הרושם שעשה היה מצויין, רחוק מאוד מן הדמות המצחיקה, המצטיירת בעיני קורא העתונות האמריקאית.

הוא דיבר על הכל. כאשר הזכיר את הבוגדים, הלוחמים במהפכה, קמה זעקה חדשה מקרב הקהל: „פהארדו! פהארדו!“ שאלתי את שכני המשולח מה פירוש הזעקה, שגם אני מצאתי את עצמי משמיע אותה. הוא ענה לי: „אל הקיר! אל הקיר!“ עברה בי צמרמורת קלה.

★ ★ ★

מותו של פהארדו

מחרת בבוקר, צילצל הטלפון בחדרי. קול מחוספס הודיע לי, קצרות: „אנח-נו מאוד מצטערים, אבל לא תוכל לפגוש את ד"ר קאסטרו היום. הוא נקרא באופן דחוף מחוץ לעיר. לא ידוע מתי יחזור. אתך הסליחה.“

”יחי הבלאגו“, אמרתי לעצמי במרירות, ”יחי החופש הבלתי-מוגבל. קבעת פגישה? אז מה יש? הוא לא מוכרח לקיים אותה.“ ההנמקה הסתמית לביטול הפגישה נראתה לי כנוסחה קלאסית של התחמקות. רק בשעות הצהררים נרגעתי מעט. מכל מכשיר ראיון, בקע קולו של פידל. היה זה נאום

מים. ובכך, אמרתי לעצמי, זהו פידל. זהו האיש שבגיל 34 מצליח להעמיד את העולם כולו על רגליו. זהו האיש המאיים לשנות את מאזן-הכוחות בעולם. הוא עבר מאיש לאיש, לבוש מדי חאקי פשוטים, ללא כובע, מהקרב באיטיות אל פינתו, כשהיה קרוב מאוד, פנה אליו מלחי: „פידל, אמר לו — בקובה, כולם קוראים לו פידל — זה עתונאי מישראל. העתונאי הראשון שהגיע אלינו מישראל.“

הוא הושיט את ידו. „אנקאנטאו“, אמר, „האם אתה מדבר ספרדית?“ עינתי בספרדית צולעת מאוד: „אני רק מבין. מדבר בקושי. נוח לי הרבה יותר לשיחה באנגלית או בצרפתית.“ הוא שאל אותי, באנגלית, מזה כמה זמן אני בקובה. מסוג השאלות הנימוסיות ש-שואלים, כאשר מתכננים לנתק את השיחה תוך דקה או שתיים. עינתי: „דוקטור, נסעתי למעלה מ-20 אלף קילומטרים כדי לפגוש אותך, וכדי לקבל תמונה נכונה על המהפכה הקובאית. הדבר חשוב לא רק כדי ליצור רושם נכון בישראל הקטנה. הוא גם חשוב, מפני שמה שכותבים בישראל ה-קטנה משפיע לפעמים על מיליוני אנשים מהיץ למדינה... על יהודי ארצות-הברית, למשל.“

הוא מיצמץ בעיניו, כשוקל את דברי, נראה שקן זה של מחשבה עינין אותו. „אם כן“, השיב, „כדאי בהחלט שתראה כל מה שאפשר לראות בארצנו.“ לפני שיכולתי להוסיף כי ברצוני, ראש וראשונה, לשוחח איתו אישית, נד בראשו לעבר אחד ממלחי והחליף עמו כמה מלים מהירות וקצרות. אחרי-כך הושיט שוב את ידו ואמר: „גוד-ביי, היה נעים להכירך. אני מקהה שחברי יעשו את הכל כדי להגיע לך את ביקורך“ — והמשיך בדרך.

האכזבתי, אבל מה אפשר לעשות? אם אין לו זמן, אין זמן. האכזבה פינתה את מקומה להרגשת שימחה. אותו מלחה, ש-קאסטרו שוחח איתו, פנה אלי: „פידל אמר לי לסדר לך פגישה איתו.“ הוא התבונן בלוח-זמנים קטן שהחזיק בידו, והמשיך: „בעוד יומיים הוא יוצא לסיור באורינוסה, כדי לנזח ולפגוש את העם. לא ידוע עדיין מתי יחזור. כמה זמן תישאר בקובה?“ הסברתי לו כי זמני מוגבל. על כן הציע: „אני קובע לך פגישה למהר, בשעה 11 בבוקר. במשרד ראש הממשלה. בסדר?“ ועוד איך? הודיתי לו והתיישבתי במקומי.

★ ★ ★

„פהארדו!“ קרא ההמון

תכוננתי בפידל. הוא לא נראה נרגש במיוחד. האיש הגדול, בעל הזקן השחור הארוך ומשקפיה-הקרון העבות, ישב בנחת על כיסאו ועיטן סיגאר קובאי ריחני.

האיש שלנו בהכאנה

מאת שלום כהן

רכמוכן, סימתי את דברי, התיי-מאד רוצה לפגוש את ד"ר קאסטרו. בן-שיחי, איש משרד-החוץ של קובה, עיין ברשימות שבידיו: „ריפורמה אגרארית, ב-סדר. צבא, בסדר. כלכלה, בסדר. חינוך, בסדר. עם כולם אפשר לסדר פגישות. אבל עם פידל, אני חושש שלא תהיה כל אפי-שורות.“

הוא הסביר: „פידל עסוק מאוד, בזמן האחרון. אתה יודע, כל הידיעות על פלי-שה... הוא היה חולה, אתה מבין, וחזר לעבודה בלי מנוחה מספקת. לכן הוא עייף מאוד ועשוי... כן, אני יודע כמה שזה חשוב. יש עוד 12 עתונאים זרים בהכאנה המבקשים לראיין אותו. אנחנו מנסים לארגן עבורכם מסיבת-עתונאים משותפת, שתוכלו כולכם לשאול אותו מה שאתם רוצים. גם בשביל הטלביזיה והראדיו. אבל הוא מסרב לקבוע מועד... אני באמת מצטער, אבל...“

לפתע הפסיק הגבר הצעיר את דבריו. „רגע, רגע“, אמר לי, „אולי יצא משהו מזה.“ להלן הסביר לי בפרוטרוט כיצד אר-כל לפגוש — עוד אותו לילה — את ראש ממשלת קובה, ד"ר פידל קאסטרו רוז.

★ ★ ★

פידל מגיע

ההכאנה היתה כבר מלאה. לפחות 20 אלף איש הצטופפו שם — לכאורה אך ורק סטודנטים, למעשה ערבוביה אדירה של תלמידי המיכללה וסתם אזרחים. השעה כבר היתה שמינה בערב, כאשר הגעתי למ-קום. ידידי ממשרד החוץ סידר לי מקום על במת הנואמים. מסביב ישבו כבר אנשי הצמרת. אפשר היה להכיר את מעמדם, על פי הזקנים שעוטרו את פניהם. אלה היו הבארבדוס, חברי-לנשק של פידל קאסטרו, מימי הקרבות בסיריה מאסטרטה.

כעבור מספר דקות הופיע עוד בארבודו על הבמה. אי-אפשר היה לטעות לגבי זהותו של האיש. כן: ראש הממשלה, הבארבדו מספר אחד. קריאה גועשת עלתה מקרב הקהל: „פידל! פידל! פידל!“ נדמה היה שהיא לא תיפסק. פידל הרים את ידי מימיו אל הקהל בתנועה שובבה, והקריאות גברו. הוא עמד כן כמה דקות, מנופף בידי ו-הייך, עד שההמולה פחתה במקצת. רק לאחר מכן ניפנה להחליף ברכות עם יתר יושבי הבמה.

כל איתו זמן עמדתי מן הצד, סופג רש-

שותפיו של פידל הם חמישה מיליון איכרים קובאיים, אשר בפעם הרא-שונה הפכו אדונים לאדמותיו העשירות של האי. הם נהנים מרווחי עמלם, אשר עד לפני שנתיים היו זורמים לכיסי אילי ההון המקומיים והזרים. במקום חזושות עלובות, הקימו לעצמם כפרים